

Hikâye Edici Metinlerin Öğretimi Hakkında Öğretmen Görüşleri, Yöntem ve Ölçme-Değerlendirme Önerisi: Roman Örneği*

Dilek Ünveren¹

Öz

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımlarının esas alındığı eğitim sistemimizde, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin metin odaklı gerçekleştirilmesi tasarlanmıştır. Bu durum, özellikle de okuduğunu anlama bağlamında metin çözümleme ve ölçme değerlendirme yaklaşımlarının titizlikle gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada, programda yer alan hikâye edici metinlerin öğretimi ve ölçme-değerlendirme yaklaşımının ve uygulama sonuçlarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır, bu doğrultuda durum çalışması deseninde, çalışma grubu olarak belirlenen 28 öğretmenden yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanan veriler yoluyla konunun derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca elde edilen bulgular ışığında hikâye edici türlerin öğretimi sürecinde yeni bir ölçme ve değerlendirme önerisinin sunulması amaçlanmıştır. Buna göre, öğretmenlerin roman gibi bir türün öğretilmesi, yönergelerin uygulanması ve öngörülen kazanımlara ulaşılması noktasında verilen sürenin yeterli olmadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin temel edinme noktasında Türkçe derslerinde; yetkinliklerini geliştirme noktasında da Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde daha fazla roman örnekleri ile karşılaşmaları gerekliliği ortaya konmuştur. Ders kitabına alınan kesitlerin, roman ve hikâye türü için belirlenen kazanım ve yönergelerin uygulanması için yeterli olmadığı sonucuna da varılmıştır. Öğretmenlerin özellikle sürece dayalı ölçme değerlendirme yöntemleri konusunda bilgi ve donanım açısından desteklenmeleri gerekmektedir. Çalışmanın sonunda, bulgular ışığında geliştirilen sürece dayalı ve edebi alımlama ve esere dair sunum çalışması, yazınsal analiz çalışması, yazılı yorumlama, moderatör sunumu, harmanlanmış ölçme değerlendirme bölümlerinden oluşan bir ölçme değerlendirme önerisi bu alanda çalışma yapacak araştırmacı ve öğretmenlerin dikkatine sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Hikâye edici metinlerin öğretimi, ölçme-değerlendirme, Türkçe öğretimi, Türk dili ve edebiyatı.

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the teaching of narrative genres in language and literature and Turkish teaching, their assessment and evaluation processes, and the results of carrying out the program, in line with the opinions of teachers. In addition, in the light of the findings, a new model for measurement and evaluation proposal was presented during the teaching of narrative genres. 28 Turkish Language and Literature teachers working in various school types participated in the study and the findings obtained from the teachers by structured interview technique, were evaluated appropriately. According to this, it was revealed that the teachers thought that the time, allocated to teaching a genre such as novel, applying the instructions and achieving the envisaged learning objectives, is not sufficient. In addition, students should encounter more examples of novel in

*Bu araştırma, 03-05 Ekim 2019 tarihinde İzmir’de düzenlenen 12. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilerek makale haline dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur.

¹ Dilek Ünveren, Doktor Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, dilekkapanadze@sdu.edu.tr

Language and Literature and Turkish courses. It was also concluded that the extracts taken in the textbooks were not sufficient for the application of the objectives and instructions identified for the genres of novel and story. Teachers need to be supported in terms of process-based assessment methods. In the light of the findings and results, a process-based assessment and evaluation model was developed and presented.

Keywords: Narrative texts, assessment and evaluation, Turkish teaching, language and literature.

Giriş

Türkiye’de her dersin temel ilkelerini o dersin öğretim programı belirler. Programın oluşmasında da toplumsal ve bireysel gelişmeler, ülkenin sahip olduğu değerler, kültür gibi yapılar etkili olur. İşte bu nedenlerden ötürü programın ortaya koyduğu hedefler ve içeriğinin uyumlu olması gerekmektedir. Bu hedeflere ulaşıp ulaşılmadığıyla ilgili en önemli veriyi de ölçme-değerlendirme süreçleri vermektedir. Hem Türkçe hem de edebiyat eğitimi, metinler ve edebiyatla ilgili bilgilerin yanı sıra öğrencilerin dilin inceliklerini keşfedecekleri, dil bilincini ve becerilerini geliştirecekleri bir zemini teşkil eder (MEB, 2018). Bu nedenle bu derslerde kullanılmak üzere seçilecek metinlerin bu ilke üzere olması beklenir. Anlatmaya dayalı metinler içinde yer alan roman ve onun öğretimi de yine bu olgular üzerine yapılmalı ve öğretimi aşamasında da başta belirtilen toplumsal ve bireysel faydayı ortaya koyabilmelidir.

Günay (2017) yazınsal metinlerde iki tür koddan söz edilebileceğini; bunlardan birincisinin anlamsal, diğersinin ise güzelduyusal kod olduğunu söyler. Anlamsal kodlar dilin kodudur ve doğal dilin anlaşılması için gerekli olan gramerdir. İkincisi ise biçim ve içeriğin birbirine karıştığı, harmanlandığı bir sanatsal düzey üzerine kurulmuş bir iletişimi amaçlayan koddur. Birincisi dil yönünden anlama ve anlamlandırmayı ifade ederken ikincisi ise sembollerini yorumlama yani yan anlamlar, simgesel anlatımlar gibi yorumlama yapılırken göreceli durumların katılabileceği, yeni anlamlar yükleme işini ifade eder. Bu da metni analitik hâle getirme ya da büyük yapı bakımından metni ele almak, incelemek demektir. Bu nedenle edebiyat ve edebiyat incelemesi arasındaki fark ortaya konulmalı, bu iki eylem alanı arasındaki sınırlar ortaya çıkarılmalıdır. Welles ve Warren (2015), birisi yaratma ve sanattır diğeri ise tam anlamıyla fen bilimlerine benzer bir bilim olmasa bile bir bilgi edinme şekli veya bir çeşit öğrenmedir, der.

Edebî bir zevk vermek amacıyla kurgulanmış olan metinler (masal, fabl, öykü, roman vd.) kurmaca bir gerçeklik oluşturmakla beraber, okuyucuya kendi düş gücüyle doldurabileceği boş alanlar bırakır (Balci, 2018). İşte bütün bu yapıların açık hale getirilmesi, boşlukların doldurulması, var olan kod sisteminin çözülmesi öğrenme-öğretme ortamlarında önemli olmakla birlikte bunun sürece yayılarak yapılmasını da gerekli kılmaktadır. Roman, öykü gibi metinlerin öğretimine de ifade edilen bu durumlarla bakılmalıdır.

Hikâye edici metinler, başka bir deyişle, anlatma esasına bağlı edebî eserler, bir başlangıç ile sonuç arasında sunulmuş olan metin halkalarından oluşur. Metin halkasını meydana getiren parçalar, bir yönleriyle o metin halkasında aktarılan olay birimine bağlanırlar. Edebî eserlerde başlangıç ile sonuç her zaman olayın başı ve sonu olmaz. Ancak bu metin halkaları, eserdeki olay çevresinde metnin iletisini mesajını aktarmak amaçlı olarak bir birlik ilkesine ve metinde saptanabilen kurallara uygun şekilde düzenlenirler (Aktaş, 1999).

Bu parçalar:

1. Olay, Olay örgüsü,
2. Konu,
3. Zaman,
4. Romanda Mekân ve Tasvir,
5. Tip ve Kahramanlar,
6. Bakış açısı ve Anlatı,
7. Dil ve Üslûp,
8. Plan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu anlamda roman, onu var eden parçaların incelenmesi, analitik hale getirilmesi gereken bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanı oluşturan yapıların anlaşılması; romanın estetik yönünün anlaşılması adına da önemlidir.

Bununla beraber romanın insanı ve onun yaşam mücadelesini anlatırken bunu birçok yönden yapabileceğini ifade eden Antakyalıoğlu (2013) bu özellikleri şöyle sıralar:

- a. Dolaylı veya dolaysız yapabilir.
- b. Düzyazı, şiir ve dram diliyle yapabilir.
- c. Tamamen gerçeğe dayalı veya tamamen kurguya dayalı olabilir.
- d. Kendi kurgusallığının farkında olarak (üstkurgu biçiminde) veya olmayarak yapabilir.
- e. Belli bir olay örgüsü izleyerek veya izlemeyerek yapabilir.
- f. Gerçeklikten kastı dış, somut, maddesel dünya veya tamamen fantastik, hayal ürünü ve romana ait bir dünya da olabilir.
- g. Gerçeklikten kastı tamamen içsel, soyut ve psikolojik olabilir.
- h. Gerçekliği tamamen reddedebilir.
- i. Belirli bir hikâye anlatabilir/anlatmayabilir.
- j. Komik, trajik, satirik [yergisel], lirik, epik, parodik veya trajikomik olabilir. Belirli bir ahlaki/politik/ideolojik söylemi temsil etmek/vurgulamak isteyebilir /istemeyebilir.

- k. İnsana ve onun yaşam mücadelesine tuttuğu ayna çok detaylı tasvirler içerebilir/içermeyebilir, şeklinde sıralar ve bütün bunların roman olduğunu ve bu türün de alabildiğine esnek olduğunu söyler.

Gerek Aktaş'ın gerekse Antakyalıoğlu'nun ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda romanların hem yüksek bir edebiyat zevkini ortaya koyan hem de belli birtakım kuramsal çerçeve içerisinde inceleme yapılmasını gerekli kılan bir tür olduğu görülecektir.

Metin Odaklı Türkçe Öğretimi

Tematik yaklaşım esas alınarak hazırlanan Türkçe öğretim programında okuma ve yazma kazanımlarının metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam oluşturmayı sağlayacak şekilde yapılandırıldığı belirtilmiştir. Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar, metinler yoluyla okuma ve anlama ile ilgili kazanımlar yapısı ve hiyerarşisi artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Aynı zamanda, Türkçe dersinde, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ile dil bilgisine dair kazanımlar metinler yoluyla kazandırılır (MEB, 2019). Aşağıda, Tablo 1'de bir önceki seviyeden farklılaşarak değişiklik gösteren okuma/anlama ilgili kazanımlardan bazıları gösterilmiş, seviyelerde tekrar eden kazanımlara yer verilmemiştir.

Tablo 1. Türkçe Dersi Okuma/Anlama Kazanımları

1. Sınıf Okuma/ Anlama Kazanımları	2. Sınıf Okuma/ Anlama Kazanımları	3. Sınıf Okuma/ Anlama Kazanımları
Metinle ilgili soruları cevaplar.	Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.	Metnin ana fikri/ana duygusunu belirler.
Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.	Metin türlerini tanıır.	Metinle ilgili sorular sorar.
Metnin konusunu belirler.	Okuduğu metindeki hikâye unsurlarını belirler	Metin türlerini ayırt eder. (Hikâye edici, bilgilendirici metin ve şiir hakkında örneklerden yararlanılarak genel kısa bilgiler verilir.)
Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler		Metinleri oluşturan öğeleri tanıır.
		Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.
		Metindeki gerçek ve hayalî öğeleri ayırt eder.
		Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar
4. Sınıf Okuma/ Anlama Kazanımları	5. Sınıf Okuma/ Anlama Kazanımları	8. Sınıf Okuma/ Anlama Kazanımları
Hikâye edici ve bilgilendirici metinleri oluşturan öğeleri tanıır.	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	Metnin içeriğini yorumlar.
Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır.	Medya metinlerini değerlendirir.	a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.
Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.	Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını	b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.
Okuduklarını özetler.	Metinler arasında karşılaştırma yapar.	c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.
Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.
Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	Metnin içeriğini yorumlar.	Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, abartma, nesnel, öznel ve duygu belirten ifadeler üzerinde durulur.
	Metinler arasında karşılaştırma yapar	

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin karşılaştıkları metinlerden yola çıkarak gitgide yoğunlaşmış derinleşerek çıkarım yapma ve metni değerlendirme düzeyinde kazanımlar elde etmeleri beklenmiştir. Ayrıca bu kazanımların öğrencilerin ileri düzey düşünme becerilerine hitap edecek düzeyde olduğu, hatta 8. Sınıf düzeyine gelen bir öğrencinin değerlendirme yaparken metne atıflar yapabilmeleri ve metinden örneklemeler seçebilmeleri beklenmektedir. Bu noktada böylesine yoğun ve derin kazanımların, uygun uygulama ve etkinliklerin olduğu öğrenme ortamlarında gerçekleştirilebileceği sonucu çıkmaktadır.

Tablo 2. Türkçe Dersi Öğretimi Programı Sınıf Düzeylerine Göre Metin Türlerinin Dağılımı (MEB, 2019)

TÜRLER	1	2	3	4	5	6	7	8
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER								
Anı		+	+	+	+	+	+	+
Biyografiler, Otobiyografiler							+	+
Blog						+	+	+
Dilekçe					+		+	+
Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)		+	+	+	+	+	+	+
e-posta			+	+	+	+	+	+
Günlük		+	+	+			+	+
Haber Metni, Reklam		+	+	+	+	+	+	+
Kartpostal		+	+	+				
Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)		+	+	+	+	+	+	+
Gezi Yazısı						+	+	+
Makale / Fıkra / Söyleşi /Deneme					+	+	+	+
Mektup					+	+	+	+
Özlü Sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	+	+	+	+				
Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)					+	+	+	+
Sosyal Medya Mesajları				+	+	+	+	+
HİKÂYE EDİCİ METİNLER								
Çizgi Roman	+	+	+	+	+	+	+	+
Fabl	+	+	+	+	+	+	+	+
Hikâye	+	+	+	+	+	+	+	+
Karikatür	+	+	+	+	+	+	+	+
Masal / Efsane / Destan	+	+	+	+	+	+	+	+
Mizahi Fıkra	+	+	+	+	+	+	+	+
Roman				+	+	+	+	+
Tiyatro	+	+	+	+	+	+	+	+
ŞİİR								
Mani / Ninni	+	+	+	+				
Şarkı / Türkü	+	+	+	+	+	+	+	+
Şiir	+	+	+	+	+	+	+	+
Tekerleme / Sayışmaca / Bilmece	+	+	+	+				

Tablo 2’de görüleceği üzere Türkçe öğretim programında metinler; hikâye edici, şiir ve bilgilendirici olmak üzere 3 ana metin biçimi altında ele alınmıştır. Öğrencilerden metinlerin türlerini ayırt etmeleri beklense de temelde onlara bir metne nasıl yaklaşılmaması, bir metnin nasıl eleştirilmesi ve değerlendirilmesi gerektiği gibi hususların öncelikli olarak öğretilmesi, anlama ve çözümleme çalışmalarının bu doğrultuda yapılması, buna göre; sürece yayılmış ve öğrencilerin etkin ve üretken bir şekilde katılmalarına imkân verecek ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir.

Roman Öğretimi

Hikâye edici metinler içinde en uzun tür olan roman, hem Türkçe hem de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında anlatılmakta ve işlenmektedir. Programda diğer anlatmaya dayalı metinlerle beraber ortak kazanım tablosu içerisinde yer alan roman; ünite ve içerik tabloları itibariyle her sınıf düzeyinde farklılaşmakta ve beceri alanlarına göre de farklı uygulamalarla öğrencilere öğretilmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programının yapısı içerisinde Türk Dili ve Edebiyatı Dersi kazanımları ‘Okuma’, ‘Yazma’ ve ‘Sözlü İletişim’ olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Öğretim programı tür odaklı olduğu için ‘Okuma’ bölümündeki kazanımlar, ‘Şiir’, ‘Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler’, ‘Tiyatro’ ve ‘Bilgilendirici (Öğretici) Metinler’ şeklinde sınıflandırılmıştır. Sözlü iletişim kazanımları ise ‘Konuşma’ ve ‘Dinleme’ şeklinde iki ana başlığa ayrılmıştır. Gerek görülen kazanımların hemen altında kazanımın çerçevesini ve içeriğini netleştirmeye yönelik açıklamalar yer almaktadır. Dil bilgisi konuları üç sütunluk tablonun altındaki yatay sütunda belirtilmiştir (MEB, 2018). Bu yapı itibarıyla roman üniteleri de ele alınmış; öğrencilerin okuma, yazma ve sözlü iletişim becerileriyle beraber dil bilgisi çalışmaları yapmaları için yönergeler verilmiştir. Türkçe derslerinde de 4.sınıftan itibaren gerek roman ile gerekse genel olarak metin öğretimi, anlama ve çözümleme çalışmaları bağlamında programda hikaye edici metinler yer bulmuş, hatta Türkçe öğretim programında şu ibareye yer verilmiştir:

Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır (MEB, 2019).

Metin öğretimine bağlamsal ve tam anlamaya yönelik bir yaklaşımı içermesi açısından oldukça önemli olan bu ibarenin, öğretmenler tarafından doğru anlaşılıp uygulanması büyük önem arz etmektedir.

9, 10, 11 ve 12. sınıflarda ise ‘roman’ ünitesinin süreleri ile ‘okuma, yazma, sözlü iletişim ve dil bilgisi’ konuları 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda aşağıdaki tablolarda şu şekilde belirlenmiştir.

Tablo 3. 9. Sınıf Okuma, Yazma, Sözlü İletişim ve Dil bilgisi Konuları

Okuma	Yazma	Sözlü İletişim
○ Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatından iki roman örneği ○ Roman ve roman türleri hakkında genel bilgi verilir. ○ Romanın hikâyeden ayrılan yönleri üzerinde durulur. ○ Dünya edebiyatından bir roman örneğine yer verilir ve bu örneğin incelenen metinlerle karşılaştırılması sağlanır	○ Öğrencilerden bir romanın bir kesitini bakış açısı ve anlatıcılığı değiştirerek yazması istenir. Bakış açısı veya anlatıcı değişikliğinin romanın içeriğine ve anlatıma etkisinin değerlendirilmesi sağlanır.	
Süre: 5 hafta		
Dil Bilgisi Konuları:		
⊙ Metindeki zamirleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler. ⊙ Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.		

9. sınıfta öğrenciler roman türüyle Cumhuriyet Döneminde yazılmış Türk romanı ve Dünya edebiyatından seçilmiş bir romanla karşılaşmaktadır. Bu sınıf düzeyinde daha çok roman türleri ve romanın benzer tür olan hikâyeden ayrılan özellikleri üzerinde durulmakta; yazma çalışmaları içerisinde ise anlatsal türlerin teknik unsurları hakkında çalışmalar yapılmaktadır.

Tablo 4. 10. Sınıf Okuma, Yazma, Sözlü İletişim ve Dilbilgisi Konuları

Okuma	Yazma	Sözlü İletişim
○ Dünya edebiyatından bir roman örneği ○ Tanzimat Dönemi Türk edebiyatından bir roman örneği ○ Servetifünun Dönemi'nden bir roman örneği ○ Millî Edebiyat Dönemi'nden bir roman örneği ○ Dünya edebiyatından alınan metin, roman türünün 19. yüzyıldaki klasik örneklerinden seçilir.	○ Öğrencilerden, okudukları bir romanın sonucunu değiştirerek yazmaları, romandaki olay örgüsünü hikâye formunda yazmaları veya romanın bir kesitini diyalog hâlinde yazmaları istenir.	○ Öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatından sinemaya uyarlanmış bir romanın filmi izlemeleri ve yorumlamaları sağlanır.
Süre: 6 hafta		
Dil Bilgisi Konuları		
⊙ Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler. ⊙ Metinler üzerinden imlâ ve noktalama çalışmaları yapılır.		

10. sınıf roman ünitesi 6 hafta olarak planlanmış; okuma beceri alanında roman türünü Türk edebiyatında ortaya çıktığı dönem olan Tanzimat Dönemi Türk edebiyatından başlamak üzere Millî Edebiyat Döneminde yazılmış olan roman örneği ve dünya edebiyatından roman örneklerine varan geniş bir zaman dilimini içine alan bir sürede roman öğretimine yer verilmiştir. Yazma çalışmalarında tür ile ilgili olarak öğrencilerden okudukları bir romanın sonucunu değiştirmeleri, hikâye formunda yeniden yazmaları, bir kesitin diyalog hâline dönüştürmeleri istenirken sözlü iletişim çalışmalarında ise dinleme/izleme ve konuşma becerileri bağlamında Türk ve dünya edebiyatından sinemaya uyarlanmış bir romanın filmini seyretmeleri ve değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 5. 11. Sınıf Okuma, Yazma, Sözlü İletişim ve Dilbilgisi Konuları

Okuma	Yazma	Sözlü İletişim
○ Cumhuriyet Dönemi'nden 1923-1950 arası iki roman örneği ○ 1950-1980 arası dönemden iki roman örneği ○ Dünya edebiyatından bir roman örneği ○ Dünya edebiyatı roman örneği 20. yüzyıldan seçilmelidir.	○ Öğrencilerden ders kapsamında okudukları roman üzerine bir inceleme ve değerlendirme yazısı oluşturmaları istenir.	○ Öğrencilere Türk veya dünya edebiyatından sinemaya uyarlanan bir romanın filmi seyrettirilip söz konusu roman okutturulur. Roman ile filmin karşılaştırılması sağlanır.
Süre: 6 hafta		
Dil Bilgisi Konuları		
⊗ Anlatım bozukluklarıyla ilgili çalışmalar yapılır. ⊗ Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.		

11. sınıfta ise roman öğretimi Cumhuriyet Dönemi romanı ve dünya edebiyatına adanmış, belli tarihler arasında yazılmış olan romanların öğretilmesi/okutulması yoluna gidilmiştir. Yazma çalışmalarında Öğrencilerden ders kapsamında okudukları roman üzerine bir inceleme ve değerlendirme yazısı oluşturmaları istenirken sözlü iletişim çalışmalarında ise öğrencilere Türk veya dünya edebiyatından sinemaya uyarlanan bir romanın filminin seyrettirilip söz konusu roman okutulması, roman ile filmin karşılaştırılması sağlanması amaçlanmıştır.

Tablo 6. 12. Sınıf Okuma, Yazma, Sözlü İletişim ve Dilbilgisi Konuları

Okuma	Yazma	Sözlü İletişim
○ Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatından (1923-1950 arası) bir roman örneği ○ Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatından (1950-1980 arası) iki roman örneği ○ 1980 sonrası Türk edebiyatından bir roman örneği ○ Türk dünyası edebiyatından bir roman örneği ○ Dünya edebiyatından bir roman örneği ○ Romanlar farklı anlayış ve akımlardan seçilmelidir. ○ Dünya edebiyatına ait roman örneği 20. yüzyıldan seçilmelidir.	○ Öğrencilerden inceledikleri romanlardan biri üzerine tanıtma-değerlendirme yazısı yazmaları istenir. ○ Öğrencilerin yazdığı yazılar çeşitli araç ve yöntemlerle (sınıf panosu, okul panosu, dergi, gazete, sosyal medya...) sergilenir.	○ Öğrencilerin okuyup beğendikleri bir roman hakkındaki düşüncelerini sınıf ortamında hazırlıksız konuşma şeklinde sunmaları sağlanır.
Süre: 8 hafta		
Dil Bilgisi Konuları		
⊗ Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır. ⊗ Paragrafta anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.		

Neredeyse bütün bir Cumhuriyet Dönemi romanının ele alındığı 12. sınıf roman ünitesinde de dünya edebiyatının 20. yüzyılına ait bir romanla birlikte öğretilmesi amaçlanmıştır. Bununla beraber öğrencilerden inceledikleri romanlardan biri üzerine tanıtma-değerlendirme yazısı yazmaları istenmiş, öğrencilerin okuyup beğendikleri bir roman hakkındaki düşüncelerini sınıf ortamında hazırlıksız konuşma şeklinde sunmalarının sağlanması yönergelerle eklemiştir.

Tablolarda da görüleceği üzere roman ünitelerinin süresi sınıf düzeylerine göre 5-8 hafta arasında değişmekte ve bu süre zarfında okuma, yazma, sözlü iletişim ve dil bilgisi çalışmaları yapılmaktadır. Roman gibi uzun bir anlatısal türün diğer becerilerle birlikte öğretilmesi ve öğrenciler tarafından tam olarak öğrenilmesi bu kolay görünmemektedir. Ayrıca romanla ilgili olarak yapılacak ölçme-değerlendirmelerin de sağlıklı olmayacağı aşikârdır.

TDE Öğretim Programı'nın hemen başlangıcında; bireysel farklılıklara vurgu yapılarak hem herkese uygun hem de herkes için geçerli, standart bir ölçme-değerlendirme yapmanın insanın doğasına aykırı olduğu ifade edilir. İşte bu nedenlerle ölçme-değerlendirme yapılırken esneklik ve çeşitlilik anlayışının merkeze alınması gerekmektedir. Bu anlamda öğretim programları sadece yol

göstericidir. Haliyle programların ölçme-değerlendirmeye ait bütün yapıları barındırması gerçekçi değildir. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılığın öğretmenlerden temel beklenti olduğu ifade edilmiştir (MEB, 2018).

Bu perspektif doğrultusunda öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeler belirlenmiş ve özetle şu şekildedir:

TDE Öğretim Programı'nda ölçme değerlendirme yapılırken programın bütün bileşenleri ile uyumlu, kazanım ve açıklamalarla sınırlı olması istenmiştir. Programda, kullanılacak ölçme aracı ve yöntemle ilgili uygulayıcılara kesin sınırlar çizilmemiş olmakla beraber, teknik ve akademik standartlara uyulması tavsiye edilmiştir. Ölçme değerlendirme uygulamalarının süreç boyunca yapılmasını ancak ölçme sonuçlarının tek başına değil, izlenen süreçlerle birlikte bütünlüklü bir şekilde ele alınması gerektiğini ifade etmekle birlikte; bireysel farklılıkları gözetenek ve kapsayarak tek tip bir ölçme değerlendirme yapılmamasına vurgu yapmaktadır. Sadece bilişsel ölçmelerle yetinilmemesi 'hissetme (duygu)' ve 'yapma (eylem)' için de bir ölçmenin yapılması gerektiği ayrıca ifade edilmiştir. Çok odaklı bir ölçmeyi esas alan program yine uygulamalara öğretmen ve öğrencilerin aktif katılmasını söylemektedir. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebileceğinden bu nedenle söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır (MEB, 2018).

Bütün bir üniteler için bu bağlamda bir ölçme-değerlendirme yaklaşımı ve perspektifi ortaya koyan TDE Öğretim Programı, hâliyle herhangi bir türe özgü ölçme-değerlendirme ifade etmemiştir. Ancak roman gibi uzun anlatsal türlerde programda yer alan kazanımların öğrenciye kazandırılması uzun ve zor olacağından gerek ders işleme süresinin gerekse ölçme uygulamalarının diğer anlatsal türlerden farklı olması gerektiğini düşünüyoruz. Okullarda hali hazırda roman ve diğer anlatsal türler için ayrı bir ölçme-değerlendirme yapılmamakla birlikte bu uzun tür belirlenen süre içinde öğrenme-öğretme ortamına getirilip öğretilmektedir.

Yöntem

Çalışmanın Amacı

Araştırmanın amacı, hikâye edici metinlerin/anlatsal türlerin öğretimi ve ölçme-değerlendirme yaklaşımının ve uygulama sonuçlarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda Türk Dili ve Edebiyatı derslerini yürüten öğretmenlerden veriler toplanarak nitel yöntemle konunun derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir. Çalışmada anlatsal türlerin tamamı ele alınmamış, çalışma roman ünitesiyle sınırlandırılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Araştırmaya katılan öğretmenler, anlatısal türler (roman) ünitelerini ve öğretimini nasıl değerlendirmektedir?
2. Öğretmenlerin anlatısal türlerin öğretimine ve ölçme-değerlendirmesine ilişkin önerileri nelerdir?

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma nitel bir araştırma yöntemi olan durum çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Bir varlığın, olayın, ortamın, programın, grubun vd. yer ve zamana göre tanımlandığı, özelleştirildiği ve derinlemesine incelendiği araştırmadır (Büyüköztürk vd., 2012). Çalışmada verilerin toplanması sürecinde nitel araştırma tekniklerinden yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniği araştırmacının, araştırılan kişi (katılımcı) ya da kişiler ile yüz yüze gelecek bir biçimde uyguladığı, araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla katılımcılara daha önceden hazırladığı ve onlara yanıtlama konusunda esnekliğin sağlanmadığı görüşmedir (Ekiz, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yoluyla seçilen Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu İmam-Hatip Lisesi ve Çok Programlı Anadolu Lisesinde görev yapan yirmi sekiz Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır. Türkçe öğretimi sürecinde öğrenciler hikâye edici metinlerle karşılaşmakta, bunların ne olduğu ve nasıl ayırt edileceği gibi hususlarda bilgi sahibi olmakta, bu konunun temelleri Türkçe derslerinde atılmaktadır. Bunun üzerine, tür özelliklerine daha da yoğunlaşarak ve örnekleri arttırarak, her bir tür için belirli bir ünite ve zaman ayırarak konuda derinleştikleri dönem ortaöğretim süreci olmaktadır. Bu bağlamda, çalışma konusu olarak hikâye edici metinlerin (anlatısal türler) öğretiminin ve tür olarak da roman örneğinin seçilmesinden dolayı, çalışma grubu olarak Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri belirlenmiştir.

Veri Toplama

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve konunun uzmanı kişilerce son şekli verilen görüşme formu ve sosyo-demografik ögelerin yer aldığı bir tanıma formu kullanılmıştır. Veri toplama aracı geliştirilirken, Türkçe dersi ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programı taranmış, metin çözümleme, okuma, anlama ile ilgili amaç ve kazanımlar ışığında bir değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra, tesadüfi olarak seçilen 3 Türkçe ve 3 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ile bir ön görüşme yapılmış, hikâye edici metinlerin işlevi, derslerde işleniş tarzı ve ölçme değerlendirme süreçlerine ilişkin düşünceleri derlenmiştir. Bununla birlikte, Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinler ile ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarındaki roman türü ile ilgili etkinlik ve açıklamalar incelenerek değerlendirilmiştir. Tüm bunlardan yola çıkılarak oluşturulan soru havuzundaki görüşme soruları 2

Türkçe ve 2 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olmak üzere 4 öğretmene ön uygulama şeklinde yöneltilmiştir. Sonuç olarak çalışmanın tutarlılığı ve geçerliliği, görüşme sorularının oluşturulması öncesinde yapılan ön çalışmalar, soruların oluşturulmasından sonra uzman görüşlerinin alınması, sonrasındaki ön uygulamanın ardından çalışma grubuna uygulanması yolu ile sağlanmıştır. Çalışma grubundaki 28 öğretmene ise görüşme soruları sözlü görüşme yolu ile sorulmuş, öğretmenlerin sözlü ifadeleri ses kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Belirlenen soru, içerik ve durumu ortaya çıkarması için oluşturulan formlardan elde edilen verilerin yorumlanması yoluna gidilmiştir. Betimsel çözümlemenin açıklayıcı ve tanımlayıcı unsurlarından faydalanılmıştır. Bu bağlamda, öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler, öğretim programına ilişkin olanlar ve roman öğretimi ile değerlendirilmesine yönelik olanlar olmak üzere sınıflandırılmış, bu sınıflamalar altında açıklama yoluna gidilmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin ölçme değerlendirme yaklaşımına ilişkin tutumları, olumlu ve olumsuz kategorileri altında tanımlanmıştır. Yine elde edilen bu veriler betimsel olarak sunulmuştur.

Bulgular

Öğretim Programına Dair Bulgular

Türk Dili ve Edebiyatı öğretim Programı, Öğretim Programının Uygulanması başlığı içerisinde yer alan Öğretim Programının Özel Amaçlarında bu programla öğrencilerin:

- Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavramaları,
- Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımları,
- Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları,
- Dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun şekilde kullanarak etkili iletişimciler olmaları,
- Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları,
- Çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri, soruları cevaplamak, çözüm önerileri üretmek, bulgularını paylaşmak vb. amaçlar için analiz etmeleri ve değerlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2018)

Bununla beraber Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar başlığında;

Programdaki okuma çalışmalarında metinleri anlamak ve değerlendirmek esastır. Değerlendirmenin bir parçası olarak metinlerin edebiyat geleneği içindeki yerini belirlemek üzere edebiyat tarihinden yararlanılmalıdır. Ancak bu yararlanma, edebiyat tarihinde bütün türlerin gelişimini bir arada vermek yerine, her türün içinde edebiyat geleneğinin yansıtılması şeklinde gerçekleşmelidir. Edebiyat eğitimi, edebiyatla ilgili bilgilerin yanı sıra öğrencilerin dilin inceliklerini keşfedecekleri, dil bilincini ve becerilerini geliştirecekleri bir zemindir. Bu bilincin ve becerilerin geliştirilmesi için öğrencilerin edebiyatla temasının okuyucu rolüyle sınırlanmaması, yazma, dinleme ve konuşma yoluyla dil ve

edebiyat bilgilerini hayatlarında kullanmalarına olanak sağlayacak çalışmalara yer verilmesi önemlidir. Zümre öğretmenlerince “Ünite, Konu ve İçerikler” tablosu dikkate alınarak belirlenecek kitapların okunup tartışılması, öğrencilerin okuma alışkanlığını geliştirecektir. Buna göre Türk Dili ve Edebiyatı dersi kapsamında öğrencilerin farklı türlerde yazılmış kitapları okumaları sağlanacaktır (MEB, 2018).

ifadeleri yer almaktadır. Bu uygulama ve hususlar bağlamında yapılandırılmış olan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı içerisinde anlatma esasına dayalı metinler de epey yer almakta ve diğer türlere göre uzun bir zaman dilimi de dersin işlenişine ayrılmaktadır. Anlatma esasına dayalı metinler içerisinde en uzun tür olan roman ve öğretimine eğitim-öğretim süreci içerisinde nispeten uzun bir zaman ayrılmış olsa bile gerek öğretiminde gerekse süreçte yapılan ölçme ve değerlendirmelerde bazı sorunlarla karşılaşıldığı aşikârdır. Hâlihazırda yürürlükte olan programın anlatmaya dayalı metinlerin öğretimi için ortaya koyduğu yaklaşımla beraber, söz konusu metinlerin işleme sürecinde karşılaşılan sorunlar, programın sunduğu avantajlar, öğrenme-öğretme sürecinin yapılandırılması ve öğrenme süreçlerinin nasıl işlediği, ölçme-değerlendirme sürecinde meydana gelen sorunlar gibi durumlarla ilgili olarak Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin görüşleri alınmış ve bu görüşler doğrultusunda öykü ve roman gibi diğer anlatsal türlere göre daha uzun türlerin öğrenme ortamlarında ne şekilde öğretilmesinin daha uygun ve yerinde olacağı ve buna bağlı olarak bir ölçme-değerlendirme yapılması konusunda bir öneri sunulmuştur.

Katılımcılarla İlgili Bulgular

Yapılandırılmış görüşme tekniği ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli okullarda görev yapan 28 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeniyle çalışma çerçevesinde görüşülmüş; öğretmenlerin mezun oldukları lisans programı, hizmet yılı ve görev yaptıkları okullar bağlamında görüşleri değerlendirilmiştir. Bu anlamda ortaya çıkan bulgular ifade edilen yapılar bağlamında yüzdeler halinde tasnif edilerek tablolarda betimsel olarak sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Lisans Programı

	Mezun Olunan Lisans Programı	N	%
1	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	8	29
2	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	18	64
3	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü	2	7
	Toplam	28	100

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %29'unun eğitim fakültesi, %64'ünün edebiyat fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldukları görülmüş, bununla beraber yine edebiyat fakültesinin Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünden mezun olan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapanlarınsa oranının %7 olduğu bulgulara yansımıştır.

Tablo 8. Öğretmenlerin Hizmet Yılı Süreleri

Öğretmenlerin Hizmet Yılı		N	%
1	1-5	11	39
2	5-10	12	43
3	10 yıl ve üzeri	5	18
Toplam		28	100

Çalışmada öğretmenlerin hizmet yılları 1-5, 5-10 ve 10 yıl ve üzeri olmak üzere üç kategoride ele alınmış; öğretmenlerden %39'unun 1-5 yıl, %43'ünün 5-10 yıl, %18'inin ise 10 yıl ve üzeri olarak MEB bünyesinde görev yaptıkları hizmet yılı ile ilgili bulgulara yansımıştır.

Tablo 9. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türü

Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türü		N	%
1	Anadolu Lisesi	11	38
2	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	9	32
3	Anadolu İmam-Hatip Lisesi	4	15
4	Çok Programlı Anadolu Lisesi	4	15
Toplam		28	100

Öğretmenlerin anlatsal türlerin öğretiminde ölçme ve değerlendirme ile ilgili düşüncelerinin ele alındığı bu çalışmada öğretmenlerin Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu İmam-Hatip Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi gibi çeşitli okul türlerinde çalıştıkları çalışma bağlamında elde edilmiş bulgulardandır.

Öğretmen Görüşleriyle İlgili Bulgular

Bu doğrultuda geliştirilen görüşme formuna yansıyan cevaplar bağlamında öğretmen görüşlerinden oluşan bulgular; Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programına ilişkin görüşler, roman metinlerinin öğretim yöntem ve değerlendirilmesi boyutuna ilişkin görüşler ve ölçme-değerlendirme yaklaşımına ilişkin öğretmen tanımları olmak üzere 3 alt başlıkta ele alınmıştır.

A. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Programın geneline ilişkin görüşler; programın genel yapısı ve yaklaşımını kapsayan görüşleri içermektedir. Bu noktada elde edilen görüşler şu değerlendirilmiştir:

1. Ders işleme süreci kazanımlarda ifade edilen yapı ve yönergelerin kazandırılması için yeterli değildir. İşlenecek olan konu, yapılacak olan etkinlikler için verilen zaman yetmemekte, program kapsamında öğrencilere kazandırılması düşünülen beceriler için planlanan çalışmalar yarım kalmaktadır.
2. Yapılandırıcı yaklaşımın özünü etkinlikler ve sınıf dışında da yer alması gereken öğrenme durumları oluşturmaktadır. Öğretim programı bu anlamda bir öğrenme-öğretme sürecine yeteri kadar imkân sunmamaktadır.

3. Programda yer alan bazı yöntem ve tekniklerin uygulanması daha az mevcudu bulunan sınıflar için düşünülmüştür. Kalabalık sınıf ortamlarının sınırlılıkları düşünüldüğünde bu etkinliklerin birçoğunun uygulanması mümkün görünmemektedir.
4. Program öğrencilerin ders işleme ve öğrenme sürecinde daha aktif katılımcı olmalarının önünü açmıştır. Bu durum zaten yapılandırıcı yaklaşımın da temelini oluşturmaktadır.
5. Roman ve hikâye üniteleri öğrencileri daha fazla araştırma yapmaya teşvik etmektedir. Keşfetme ve yeni deneyimler edinmenin önünü açmaktadır.
6. Hikâye edici metinlerin öğretimiyle ilgili ünitelerde üst düzey düşünme becerileri fazlasıyla yer almaktadır. Ayrıca bu ünitelerde çoklu zekâ kuramını da görmek mümkündür.
7. Her ne kadar anlatsal türlerle ilgili de olsa bazı kazanımlar öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme modeliyle de öğrenmenin kapılarını açmaktadır.
8. Gerek programın neredeyse tamamı gerekse anlatsal türlerle ilgili bölümler öğrencilere sorumluluk bilinci kazandıracak yapılarla donatılmıştır. Bu anlamda program ve ilgili üniteler öğrencilerde olumlu duyuşsal davranışların oluşmasına katkı sağlamaktadır.

B. Öğretmen Programının ve Roman Ünitesinin Öğretim Yöntem ve Değerlendirilmesi Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Programın ve roman ünitelerinin değerlendirme boyutuna ilişkin görüşler, yeni ölçme değerlendirme yöntemleri, araçları ve bunların etkililiği ile uygulanabilirliği üzerinedir. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

1. Temel dil becerileri önceki programa oranla daha fazla ve belirgindir, ancak bu konularla ilgili nasıl bir ölçme-değerlendirme yapılacağı açık bir şekilde belirtilmemiştir.
2. Ölçme değerlendirme yöntem ve araçları ekonomik olmamakla birlikte zaman alıcıdır. Kısıtlı bir zamanda kapsamlı ve amca uygun bir değerlendirmenin yapılması mümkün görünmemektedir.
3. Çok odaklı bir ölçme değerlendirme yönergesi çok gerçekçi değildir. Bu değerlendirmeye öğrencilerin de katılması ve sürece dâhil edilmesi zor görünmektedir.
4. Programın ölçme ve değerlendirme yaklaşımında yer alan ifade ve yapılar çağdaş önermeler içermektedir. Bunların uygulanması için öğretmenler yeteri kadar donatılmalı ve bunlarla ilgili hizmet içi çalışmalar yapılmalıdır.

5. Roman gibi anlatma esasına dayalı türler okuma ve okunan metnin üzerine düşünmeyi gerektirmektedir. Bu anlamda böylesi uzun türlerin anlatılması ve öğretilmesi için yeni bir yöntem ortaya konulmalıdır.
6. Roman ve diğer anlatmaya dayalı türler için ayrılan süre diğer konulara göre daha çok olsa da içerikte yer alan unsurların tamamının öğrenciye kavratılması, ilgili uygulamaların yapılıp değerlendirilmesi için yeterli olmamaktadır.
7. Anlatmaya dayalı metinler üniteleri için öngörülen bazı kazanım ve yönergeler her okul ve sınıf düzeyine hitap etmemektedir.
8. Var olan kazanımların ve yönergelerin bazılarında nasıl bir ölçme-değerlendirme yapılacağı konusu karmaşıktır. Öğretmenler bu noktada ne yapacaklarını tam olarak kestirememektedirler.
9. Ünitelendirilmiş yıllık planlarda okutulacak eserler bazı türlerde belirlenmişken bazılarında belirlenmemiştir.
10. Ders kitabında yer alan eserden alınan parçalar, özellikle roman ve hikâye türü için belirlenen kazanım ve yönergelerin uygulanması için yeterli değildir.
11. Özellikle roman, tiyatro ve hikâye türleri için kazanım ve yönergeler aynı kalsa da bu türlerin öğretimi belirlenmiş haftalar diliminden ziyade sürece yayılmalı ve buna göre bir ölçme-değerlendirme belirlenmelidir.
12. Önceki programdaki bazı uygulamalar bu programda da yer alabilirdi.

C. Ölçme Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Tanımları

Öğretmenlerin programın ölçme değerlendirme yaklaşımına ilişkin sorulara vermiş oldukları cevaplara ilişkin kategoriler oluşturulmuş ve betimsel olarak aşağıdaki tabloda kişi sayılarıyla birlikte ifade edilmiştir.

Tablo 10. Ölçme Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Tanımları

	TANIMLAR	f
1	Ölçme ve değerlendirme yenilikçidir.	6
2	Kullanılmasında zorunluluklar vardır.	4
3	Uygulanması ve değerlendirilmesi uygun ve zor değildir.	2
4	Nesnel değerlendirme imkânı vermektedir.	5
5	Bireysel farklılıkları dikkate almaktadır.	4
6	Öğrencilerin bilgi ve becerilerini ölçmeye uygundur.	5
7	Öğretimin her aşamasında uygulanabilir niteliktedir.	2
T		28

Tablo 11. Ölçme Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Tanımları

	TANIMLAR	f
1	Ders saatleri yeterli değildir.	14
2	Mevcut uygulamalardan vazgeçmek zordur.	4
3	Öğretmen yükünü artırmaktadır.	8
4	Öğretmenler yeteri kadar bilgiye sahip değildir.	2
T		28

Tablo 10 ve 11’de görüleceği üzere öğretmenler, öğretmen programını ölçme değerlendirme yaklaşımlarına dair hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Ancak bu süreçte en önemli iki nokta, ayrılan sürenin yetersiz olması ve öğretmen yeterliliklerinin bu noktada daha fazla desteklenmesi gerekliliğidir. Zira, süreci baştan sona yürütecek olan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi ve donanımı uygulama noktasında birçok olumlu durumu beraberinde getirecek, başarıyı arttıracaktır.

Anlatsal metinlerin öğretimi ve ölçme değerlendirmesine yönelik görüşü alınan öğretmenlerin mezun oldukları lisans programı türü, hizmet yılı süreleri ve görev yaptıkları okul türüne yönelik de bulgular toplanmış, bu yöndeki veriler tablolar hâlinde sunulmuştur. Bu araştırma, temelde öğretmenlerin görüşme formuna verdikleri cevaplar ve öğretim programı temel alınarak verilerin yorumlanması üzerine şekillendirilmiştir. Bunların yordanması ve araştırmacı gözlemlerinden elde edilen veriler üzerinden hareketle de anlatsal metinlerin öğretiminde bir ölçme değerlendirme önerisi ortaya çıkarılmıştır.

Hikâye Edici Metinlerin Öğretiminde Bir Ölçme ve Değerlendirme Önerisi

Çağdaş ve geleneksel ölçme-değerlendirme araçlarının bir arada kullanıldığı ve roman öğretiminin sadece belirlenmiş haftalarda değil; bütün bir eğitim-öğretim sürecine yayıldığı bir öğretim ve ölçme-değerlendirme modeli şu şekilde olmalıdır:

Edebî Alımlama ve Esere Dair Sunum Çalışması

Okunan romandan öğrencilerin kendi estetik çıkarımlarını yaptıkları, metni anlamlandırdıkları ve bunları ifade ettikleri bölümdür. Burada öğrenciler okudukları/inceledikleri eseri sözlü sunumlar yoluyla ifade edebilmeli, etkin dil kullanabilme becerilerinin yanında edebî eleştiri terminolojisini de kullanabilmelidir. Metnin bağlamını ve edebî yapısını dile getirirken etkili sözlü sunum tür, yöntem ve tekniklerini de işe koşabilmelidir.

Yazınsal Analiz Çalışması

Öğretmen tarafından öğrencilerin okumadıkları aynı türden bir eser içerisinden alınmış olan bir ya da birkaç kesitten hareketle metnin içerik bağlamının, yapısının, dil özelliklerinin öğrenciler tarafından incelendiği aşamadır. Bu aşamada öğrencilerden çözümledikleri bölümün ya da kesitin en

etkili ifadesinin ne olduğu ve bu etkiyi niçin yarattığının yorumunu ifade etmesi beklenmelidir. Bunu yaparlarken kesitin alındığı metnin bağlamı, içerik ve yapı açısından göz önünde bulundurulmalı, parça-bütün ilişkisi de gözetilmelidir.

Yazılı Yorumlama

Öğrencilerin okudukları romandan kendi seçtikleri bölüm üzerine öğretmen tarafından belirlenmiş/sınırlanmış sözcük sayısı bağlamında bir edebî eleştiri yazısı yazdıkları bölümdür. Bu bölüm öğrenciler tarafından kaleme alınırken seçtikleri bölüm ya da bölümlerin kendileri tarafından nasıl anlamlandırıldığı ve yorumlandığı, yazarın konuyu ele alış biçimi ile seçimleri, ortaya koyduğu düşüncelerin romanın genel organizasyonu ile olan ilişkisi ve dil kullanımı gibi kriterler işe koşulur ve öğrencilerin de bunlara benzer yapıları yazma tür ve teknikleri, becerileri ile ifade etmeleri sağlanır. Ayrıca dil bilgisi kullanımı ile ilgili yapılar da bu aşamada gözlemlenir.

Moderatör Sunumu

Öğrencilerin ister bireysel isterse grup hâlinde sunumlar gerçekleştirdiği diğer bir bölümdür. Buradaki sunumun diğer yaptıkları sözlü sunumlardan farkı ders öğretmenin dışında aynı şube ya da yakın şube öğretmenlerinin yönettiği bir ortamda okuduğu eser hakkında yordayıcı bir sunum gerçekleştirmesidir. Yapılan sunum eserin tamamını, eserin oluşumunu etkileyen diğer sosyokültürel faktörleri de kapsamaktadır.

Harmanlanmış Ölçme-Değerlendirme

Süreç boyunca yapılacak olan ölçme-değerlendirmelerin temelini öğretmenin yapacağı geribildirimler teşkil etmektedir. Bu bildirim belirlenen likert üzerinden yapılmakta ve öğrenciler aynı zamanda etkili sunum/yazma için yönlendirilmektedir. Bununla beraber öğrenme kazanımlarının ne kadar kazandırılıp kazandırılmadığının gözlemlenmesi ve eksiklerin giderilmesi için geleneksel ölçme araçlarıyla beraber, kavram haritaları, görüşmeler gibi alternatif ölçme araçları da kullanılmalıdır.

Okullarda Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde roman ünitesi eğitim-öğretim yılının ikinci yarıyılı itibarıyla, Türkçe öğretiminde ise 4.sınıfta başlamaktadır. Yapılacak bu çalışmalar için süreç okulun açıldığı ilk haftadan itibaren başlatılmalı ve yöntemle ilgili birçok aşama da roman ünitesinin başlangıcına kadar yetiştirilmelidir. Öğretim programları uygulanması zorunlu programlar olması nedeniyle böylece hem programda yer alan roman ünitesi daha nitelikli ve anlaşılır şekilde işlenecek hem de öğrencilerin roman konusundaki yeterlilikleri artacaktır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türk ve dünya edebiyatına dair eşsiz metin örnekleri; MEB tarafından düzenlenen programlarla ve eğitim kurumları aracılığıyla öğretilmiş ve öğretilmeye de devam etmektedir. Özellikle geniş bir anlatı dünyasına sahip olan Türk edebiyatı Batılılaşmayla birlikte roman, öykü gibi

yeni türlerle tanışmış, çok kısa bir zaman diliminde bu türlerde Batılı anlamda eserler vererek geniş bir birikime sahip olmuştur.

Sadece anlatsal türler değil, diğer türlerin öğretimi ve genel bir yapı olarak Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öteden beri MEB, üniversiteler ve diğer eğitim-öğretim kurumları başta öğrenme ve öğretme olmak üzere ölçme ve değerlendirme gibi daha birçok eğitim bilimleri alanında çalışmalar yapmakta ve bunları ilgili kurum ve kişilerle paylaşmaktadır. 'PIRLS 2001 Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi '(2003), PISA 2003 Projesi, OECD Ulusal Nihai Rapor' (2003), Program Değerlendirme, Cumhuriyet Döneminde Eğitim' (2005), Liselerdeki Yazın Eğitime Yeni Bir Yaklaşım (Günay, 2006) gibi çalışmalardan bunlardan bazıları ve önemlilerindendir. İfade edilen bu rapor ve çalışmalar ölçme –değerlendirme gibi hususlara önemli ölçüde yer vermiş ve araştırmacılara bu konuda esin kaynağı olmuştur.

Bütün bu olguların bir arada düşünüldüğü bu çalışmada, hem Türkçe hem Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin odağı olan metin çözümleme bağlamında roman örneği konusunda, çalışma grubu olarak seçilen Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin görüşleri alınmış, öğretim programının yapısı incelenmiş; elde elden bulgular bağlamında önemli sonuçlara ulaşılmış ve hikâye edici metinlerin/anlatsal türlerin öğretimi ve ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öneriler getirilmiştir. Bunlar şu şekilde araştırma sonucuna yansımıştır.

Ders kitaplarında ya da öğretmenlerin getireceği başka kaynaklar aracılığıyla, öğrenciyi metne ve onun çözümlenmesine hazırlarken, öğrenci merkezli yaklaşım, yöntem, teknik ve uygulamalara yönelik öğrenci donanımı arttırılmalı, öğrenci bu yönden desteklenmelidir. Böylelikle öğrencilerin etkileşimsel sürece etkin katılımları sağlanarak, çözümleme, yordama, dil kullanma ve üretim alanlarında gelişimleri sağlanabilir (Oymak, 2018). Ancak bu çalışmada, programda ve ünitelendirilmiş yıllık planlarda öngörülen kazanımlar için verilmiş olan yönergelerde roman gibi bir türün ne şekilde öğretileceği her ne kadar kesin olarak belirtilmiş olsa dahi bazı ölçütlerin, yönergelerin uygulanmasında programın öngördüğü sürenin yeterli olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber öğrencilerin hayatı ve insanı daha iyi anlayabilmesi, yeni duygu, düşünce ve yaşantılar kazanabilmesi, entelektüel ve kültürel yeterliliklerini artırabilmesi bakımından daha fazla roman okumaları ve ders ortamında incelenmelerinin önemi görülmüştür. Yetkin olarak ifade edilebilecek dil örneklerini görmek, programda yer verilen beceri alanlarında yetkin olmak, yeni yaşantılar edinmek, farklı yazar ve edebiyatları tanımak gibi birtakım nedenlerle daha fazla roman okunması ve bu anlamda Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımına göre, öğrenme, öğrencinin kendi çabası ve öğretmenin sadece rehber rolü üstlenmesi ile olacağından öğrenci bu süreçte, açıklama, tartışma, soru sorma,

eleştirme gibi görevleri üstlenerek etkin olmalıdır. Bu noktada metin odaklı gerçekleştirilen Türkçe öğretimi yoluyla öğrenci merkezli ve anlam odaklı, öğrencinin daha fazla özerk olduğu, öğrencinin bir yandan dili bilinçli bir şekilde diğer yandan da düşünme becerilerini üst düzeyde kullandığı öğretim ortamları sunulabilir. Türk dili ve edebiyatı derslerinde de bu kazanımlar, daha da derinleştirilerek geliştirilir. Bu süreçlerin istenen düzeyde işletilebilmesi için etkileşim kurmak, bunun için öğrencilere metni anlamlandırma ve çözümleme süreçlerini etkin bir şekilde yürütebilme becerisi kazandırmak gerekir (Dilidüzgün, 2009). Yapılandırmacı yaklaşım gereği de metin odaklı ve öğrenci merkezli öğrenme ortamları, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin çok önemli bir noktasında durmaktadır. Bu noktada öğretmenler sürecin sorunsuz bir şekilde işletilmesinden sorumlu bir rehber, mentor konumundadırlar. Bu alanda yapılan çalışmalar da metin işleme sürecinde öğretmenin rehberlik rolünün önemini vurgulamaktadırlar (Göçer, 2014). O halde, öğrenciyi etkin kılacak, onların dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin yansira metni anlamlandırma sürecinde üst düzey düşünme becerilerini de geliştirecek metin işleme ve ölçme değerlendirme yöntem ve önerileri hayli önemlidir. Bu bağlamda, bu çalışmada önerilen ölçme değerlendirme modeli ile bahsedilen öğrenme durumları oluşturulup buna göre bir değerlendirme yapılabilir. Bununla birlikte, hikâye edici metinler edim-odaklı yapısı ile başta ilköğretim çağı öğrencileri olmak üzere diğer yaş gruplarına da okuma zevk ve alışkanlığını edindirme açısından oldukça önemlidir. Bu alanda yapılan çalışmalar da, öğrencilerin de metin odaklı öğretimi faydalı eğlenceli ve akılda kalıcı bulduklarını ortaya çıkarmıştır. (Yılmaz & Dilidüzgün, 2019; Sinan & Demir 2011).

Anlama becerisi, metnin sorularını cevaplama, metinde sunulan görüşleri kendi ifadeleri ile aktarabilme ve metne farklı bakış açıları ile yaklaşabilme gibi süreçleri ifade eder (Demirel, 1996). Eğitim öğretim ortamlarında öğrenme araçlarının çoğunluğunun metinleri ve dolayısıyla okuduğunu anlamayı gerektirdiği göz önünde bulundurulduğunda okuduğunu anlamayan bir öğrencinin akademik başarı noktasında istenen düzeye gelebilmesi beklenemez. Dolayısıyla metinler, onların öğretimi, metin türleri, metni anlamaya dair ölçme değerlendirme süreçleri, metin ve öğrenci merkezli gerçekleştirilen Türkçe de Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin odak noktasını oluşturmaktadır. Bu dersler, özellikle yeni düzenlemelerle ezberden uzaklaşarak edebî metin merkezli kurgularıyla yapısalci yaklaşımla bütüncül bir oluşum göstermektedir (Vicdan, 2010; Bayraktar & Durukan, 2016; Tahaoğlu, 2014). Bu nedenle de, öğretmen ve öğrenci görüşleri ile öğrencilerin bu yöndeki becerileri ve geliştirilmesi gereken yanlarından hareketle, etkinlik ve üst düzey düşünme becerileri odaklı bir metin öğretimi ve ölçme değerlendirme süreçleri ile bu yönde yapılan/yapılacak çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Ancak bu çalışma bulgularında, roman gibi hacimli eserlerin öğretilmesi sonucunda var olan ölçme araçlarının kullanılmasında bir sorun yaşanmamış olsa bile bütün bir süreci ölçme ve değerlendirme konusunda yeterli olmadığı görülmüştür.

Özellikle eğitim reformunun ardından oluşturulan öğretim programlarında konu sayılarının azaltıldığı, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik hedeflerin belirlendiği görülmektedir. Bu hedef doğrultusunda, öğrencilerin merkezde olduğu ve süreçlere aktif olarak katıldıkları öğretim programlarının tasarlanması amaçlanmıştır. Bu noktada, edebiyat öğretmenin seçkin metinleri bir çeşit uyaran olarak öğrencilere sunup farklı anlamsal derinliklere ulaşma noktasında onlara rehberlik etmesi hedeflenir (Arıkan vd., 2009; Çelik, 2018). Bu bağlamda çalışma grubundaki öğretmenler; öğrencilerin düzeyine ve temel hedefler bağlamı göz ardı edilmeksizin onların seçimi doğrultusunda yapıtlar okuma, bu okumaları etkinlikle destekleme, kurguyu meydana getiren derin yapıları ve anlamı derinlemesine inceleme, eğitim-öğretim yılı başlamadan ilgili sınıfın kazanımları doğrultusunda eserler belirleme, iyi ve nitelikli çevirilerden yararlanma ve sınıf ortamına getirme, okuma saatlerini artırma, okunan yapıtlarla ilgili var olan filmler seyrettirme gibi birtakım yollarla romanların Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde daha iyi bir şekilde kullanılabilceğini düşünmektedirler.

Öğrencilerin anlatsal türlerle bilinçli şekilde karşılaştıkları dönemin ilköğretimin özellikle 2. kademesi olması nedeniyle, Türkçe dersleri sayesinde hikâye edici türlerin birçoğu hakkında genel bilgilerinin olduğunu göstermektedir. Bu da programın uygulanması ve ilgili türlerin öğretilmesinde olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Öneriler

1. Öğretmenlerin anlatsal metinlere/romana yönelik deneyimleri göz önünde bulundurulmalı, romana yönelik yaklaşımın Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde nasıl olması gerektiği konusundaki görüşleri dikkate alınmalıdır.
2. Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde anlatsal metinlerin/romanın yerinin ne olduğu yeni çalışmalarla belirlenmeli ve bununla ilgili bulgular alan yazınına kazandırılmalıdır.
3. Anlatsal türlerin işlenişinde modern yaklaşımlar işe koşulmalı, ayrıca öğrenme ortamının birden çok uyaranlı olması sağlanmalıdır.
4. Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde anlatsal türlerin kısaltılmış şekilleri ya da düzenlenmiş parçaları değil; eserin tümü ele alınmalıdır.
5. Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı dersleriyle ilişkili olan diğer derslerin programlarında da anlatsal metinlerin bazılarında yer verilmeli, bu tür yapıtların kullanımı ve öğretimiyle ilgili yönergeler, etkinlikler vs. yer almalıdır.
6. Farklı metin türleri için de bu türden çalışmalar yapılmalı.
7. Seçilecek eserler, öğretim durumları ve öğrenci seviyelerine göre belirlenmelidir.

Teşekkür ve/veya Açıklamalar: Bu çalışmaya yaptığı çok değerli katkılardan dolayı değerli öğretmenimiz Sayın Soner Özkan'a ve çalışmaya gönüllü olarak katılan çalışma grubundaki kıymetli öğretmenlerimize teşekkürü bir borç bilirim.

Kaynaklar

- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Antakyalıoğlu, Z. (2013). *Roman kuramına giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ankan, S., Berberoğlu, G., Demirtaşlı, N., İşgüzel, Ç., & Tuncer, Ç. (2009). İlköğretim 1.-5. sınıflar arasındaki öğretim programlarının kapsam ve öğrenme çıktıları açısından değerlendirilmesi. *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama*, 1, 10-47.
- Bayraktar, İ. & Durukan, E. (2016). Türkçe ders kitaplarında metin sadeleştirme üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1356-1369.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, T. (2018). Türkiye'de 1924-2017 arası dil ve edebiyat dersi öğretim programlarına bakış. *Turkish Studies*, 13 (4), 245-274
- Demirel, M. (1996). Bilgilendirici metin türünün ve okuduğunu kavrama becerisinin altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 245-254.
- Dilidüzgün, Ş. (2009). Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan ilköğretim Türkçe öğretim programı ve ders kitaplarında metin-odaklı görevlerin yeri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 274-290.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göçer, A. (2014). Öğretmen ve öğretmen adaylarının Türkçe dersi metin işleme süreci üzerine görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3, (1), 326-336
- Günay, V. D. (2006). Liselerdeki yazın eğitimine yeni bir yaklaşım. *Milli Eğitim Dergisi*, 169.
- Günay, V. D. (2017). *Metin bilgisi*. İstanbul: Papatya Bilim Yayıncılık.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB (1999). Program Değerlendirme, Cumhuriyet Döneminde Eğitim. Ankara: MEB TTK Başkanlığı.
- MEB (2003). PIRLS 2001 Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi. Ulusal Rapor. Ankara: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- MEB (2003). PISA 2003 Projesi, OECD Ulusal Nihai Rapor. Ankara: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

- MEB Komisyon (2018). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 9-12. Sınıflar Öğretim Programı, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB Komisyon (2019). Türkçe Öğretim Programı, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oymak, R. (2018). Türkçe öğretiminde göstergebilim dayanaklı görsel anlama ve anlatma becerisi eğitimi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6 (2), 326-342
- Sinan, A. T. & Demir, S. (2011). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki anlatsal metinlerin yapı özellikleri ve programa uygunluğu. *Turkish Studies*, 6 (3), 1149-1167.
- Tahaoğlu, A. (2014). Ortaöğretim Türk edebiyatı dersi öğretim programı kazanımlarının bilişsel açıdan incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi, Ankara
- Tekin, M. (2002). *Roman sanatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Vicdan, M. (2010). Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarında dilbilim ve göstergebilim kuramlarının etkileri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Warren, A. & Wellek, R. (2015). *Edebiyat Teorisi* (çev. Ömer Faruk Huyugüzel). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Yılmaz, Ö. ve Dilidüzgün, Ş. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimi üzerine öğrenci görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 217-234.

ORCID

Dilek Ünveren <https://orcid.org/0000-0003-3415-9274>

Extended Abstract

Teachers' Opinions about Teaching Narrative Texts, Proposal for a Method and Assessment: The Example of Novels

Introduction

Narrative literary texts consist of text circles presented between a beginning and an end. The parts that make up the text ring are connected in one aspect to the unit of plot transmitted in that text ring. In literary works, the beginning and the result are not always the beginning and the end of the plot. However, these text circles are arranged in accordance with the principle of unity and the rules that can be determined in the text in order to convey the message of the text around the plot in the work (Aktaş, 1999). These parts can be described as follow:

1. Plot,
2. Theme
3. Time,
4. Place and Description,

5. Characters and Heroes,
6. Point of view and narration,
7. Language and Style,
8. Plan.

In this sense, novel appears as a genre that needs to be analyzed in terms of the parts that make it up. Understanding the structures of the novel; is also important for understanding the aesthetic aspect of the novel.

Method

In this phenomenological research, it is aimed to evaluate the teaching and assessment and evaluation approach of the narrative genres in Turkish and Turkish Language and Literature courses and to evaluate the results of the carrying out the program, by receiving and in-depth examination of the teachers' opinions in study group. In addition, in the light of the findings, it is aimed to present a new assessment and evaluation proposal in the process of teaching narrative genres (novels).

28 Turkish Language and Literature teachers working in various school types participated in the study and the findings obtained from the teachers by structured interview technique were evaluated. As a data collection tool, an opinion form prepared by the researcher and finalized by the experts, and an identification form with socio-demographic elements were used.

In addition, in this research, the reasons and results of the situation that arose with the new implementation of the program in schools were tried to be examined. In this respect, the study is considered as an example of a causal comparison study, and it has also been considered as a study to determine an existing situation and the causes of the event, the variables affecting these causes or the results of an effect.

Result and Discussion

In the context of the responses in the interview forms developed in this direction, teachers' opinions were reflected in the findings as follows.

- Narrative genres, such as novels, require reading and reflecting on, analyzing deeply the text being read. In this sense, a new method should be introduced to teach and approach to such long genres.

- Although the time allocated for the novel and other narrative genres is more than the other themes and topics, it is not enough for the students to comprehend all the elements in the content and to evaluate and make the relevant activities and exercises.

- Some of the achievements and guidelines envisaged for narrative texts units do not address every school and grade level.

- How to assess some of the existing achievements, instructions and objectives is complex. Teachers do not know exactly what to do at this point.

- In the annual plans, the literary works to be taught are determined in some genres but not in others.

- The pieces taken from the work in the textbook are not sufficient for the application of the gains and directives determined especially for the novel and story genre.

- Even if the objectives and instructions remain the same, for some genres especially for novels, drama and story, the teaching of these genres should be extended to the process rather than the specified weeks and assessment and evaluation should be determined accordingly.

- Some implementations in the previous program could also be included in this program.

An Assessment and Evaluation Proposal of Teaching Narrative Genres

A teaching and assessment and evaluation model in which the combination of contemporary and traditional assessment and evaluation instruments is used and a kind of novel teaching that is not limited to only a given week, can be as follows:

Literary Criticism and Oral Presentation of Work

It is the section where students make their own aesthetic inferences, make sense of the text and express them. Here, students should be able to express the work they have read / examined through oral presentations, and use literary criticism terminology in addition to their ability to use effective language. While expressing the context and literary structure of the text, effective types, methods and techniques of oral presentation should be able to employ.

Literary Analysis

It is the stage in which the content, context, structure, linguistic elements and characteristics of the text are examined by using one or more extracts taken from a work of the same type which students have not read or examine with their teacher. At this stage, students should be expected to explain what the most effective expression of the passage/extract they are analyzing is and why they have created this effect. While doing this, the context of the text from which the extract is taken should be taken into consideration in terms of content and structure, and the part-whole relationship should be considered.

Written Commentary

It is the section where the students write a literary criticism in the context of the number of words determined / limited by the teacher on the part of their choice from the novel they read. When this section is written by the students, the criteria such as how the chapters, sections or extracts they have chosen are interpreted and made sense by them, the way the author handles the subject, his / her choices and the relationship between the general organization of the novel and the use of language are

employed and the students are required to write similar structures, types, techniques of writing by using their own skills. The structures related to the use of grammar are also observed at this stage.

Moderator Presentation

It is another section where students make presentations individually or in groups. The difference of this presentation from the other oral presentations is that it provides a predictive presentation about the work read in an environment moderated by a teacher. The presentation includes the whole work and other sociocultural factors affecting the formation of the work.

Blended Assessment

The feedback from the teacher is the basis of the assessment that will be done throughout the process. This notification is made on the designated Likert and the students are also guided for effective presentation / writing. In addition, alternative measurement tools such as concept maps and interviews should be used along with traditional assessment instruments in order to observe how much learning objectives are achieved and to overcome the deficiencies.

The novel unit in the teaching of Turkish Language and Literature in schools starts in the second half of the academic year and in the fourth grade in Turkish teaching. For these studies, the process should be started from the first week of school opening and many stages of the method should be raised until the beginning of the novel unit. As the curriculums are compulsory, the novel unit will be processed in a more qualified and understandable manner and the students' competence in novel will increase.